

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

28 Quaedam alia dubio circa testem diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

occident, & omnes sunt concordēs, quod Titius occidit Caium in domo Sempronii, & tali tempore, parum refert, si differant in hoc, quod unus dicat, id accidisse tempore nebuloso, alius tempore sereno; vel in hoc, quod unus asserat fuisse perpetratum in domo Sempronii depicta, alius, non depicta: quia huiusmodi circumstantias, vel accidentia parum, aut nihil curant homines, quantum ad homicidium probandum. S. Thom. 2. 2. *quæst. 2. ad 2.*

Item, si sint multi testes, sed pauciores contradicunt pluribus, iudex, quoad poterit, curabit eos reducere ad concordiam; si non possit, prævalet testimonium plurimum, nisi dignitas personarum pauciorum vincat, vel nisi pauciores dicant verisimilia, & aptiora negotia, aut nisi plura, per eos prohibentur.

Item, si testes sunt numero, & dignitate pares, sententia fertur pro reo, *capitul. Ex litteris, de probationibus*, nisi in causa matrimonii, aut liberatis, & in testamento, & pro dote, *cap. fin. De sententia, & re iudicata*. Si neuter possideret rem, sed uterque ab extraneo petit, tunc diuiditur res, si fieri potest. *cap. asserte, de præsumptionibus*. Si non est possibile, potest iudex dare rem, cui voluerit, *cap. 1. de Parochiis*.

Dubium sextum, Quid sit dicendum, quando testis sibi ipsi contradicit, an standum sit primo eius dicto, an secundo? De hoc Couarruias *lib. 2. variarum resolutionum cap. 13.* & Iulius Clarus *loco supra citato, num. 10.* ubi recenset duas sententias Doctorum, quarum una asserit, esse standum primo dicto, altera vero, esse standum secundo dicto. Sed iuxta Couarruiam, & Iulium Clarum respondetur.

Primo, quando testis dixit vnum extra iudicium, & contrarium in iudicio. Bartol. *in l. Eos num. 4. ff. De falso, aut standum esse primo dicto, & obsecundum puniri debere, ut falsum, sed, ut testatur, Iul. Clar. communis opinio ait, esse standum secundo dicto: tum quia est iuramento confirmatum, tum quia est in scriptis solenniter receptum.*

Secundo, quando testis dixit in iudicio vnum, & postea extra iudicium reuocavit, standum est primo dicto ob easdem rationes.

Tertio, quando in vno iudicio dixit vnum, & in alio iudicio contrarium, tunc dux sunt opiniones Doctorum: nam quidam asserunt esse standum primo dicto, alii 2. Sed Iulius Clarus ait, esse standum primo dicto, tum quia illud præcessit, tum quia solet esse acquiritum ius parti. Hoc tamen intelligitur, si iudicium primum fuerit ipso iure validum; alioquin enim, si iure sit nullum, standum est secundo dicto.

Si quæras, Quid sit testis in vno iudicio dixerit se nihil scire, & in secundo postea testimonium fert de veritate facti? Respondet Iul. Clar. *num. 14.* ex communi opinione, nihil probare, quando in eadem depositione testimonii, & eadem examinatione causa testis est sibi contrarius; si id faciat sine iusta correctionis causa, tunc illi nihil credatur: & hæc est communis opinio, ut ait Couarruias, & Iulius Clarus. Si vero faciat iusta correctionis causa, tunc creditur ei se corrigenti. Quando vero in diuersis depositionibus, vel examinationibus, dicit contraria, aut deponit contrarium in secunda depositione, simpliciter non dicens, se errasse in prima, & tunc si facile reduci potest ad concordiam secundum dictum cum primo ei creditur; si non possit reduci, non creditur ei: aut dicit in secunda depositione, se velle corrigere, quod dixit in prima, & tunc si vult id facere, in continentem admittitur, *in cap. Præterea, de testibus cogen.* Dicitur autem in continentem, antequam testis ipse alloquatur partem: si vero velit corrigere ex intervallo, non auditur, sed debet puniri, ut falsus, & peritius, & standum est primo dicto. Sic Iul. Clar. & Couarruias, ex communi opinione.

Si Roges, Quid, si in primo depositione deposuerit per verbum, credo, & in secunda, exponat per verbum assertiuum veritatis? Respondetur, esse standum secundo dicto assertiuo, ut ait Iulius Clarus ex communi opinione, *num. 16.*

Si secundo quæras, Quid, quando testis in secunda depositione negat, se ita deposuisse in prima, sicut a notario scriptum reperitur, utri sit credendum magis, notario, an testi, si notarius dicat testem ita deposuisse, ut scriptum est? Respondetur, esse magis credendum notario, ut docet Iulius Clarus ex communi opinione, *num. 17.*

Dubium septimum, Quid sit dicendum, quando ex communi catio generaliter fertur contra omnes, qui certam scripturam, vel instrumentum habent, si intra certum tempus non exhibeant, vel edant, & contra omnes, qui sciunt huiusmodi scripturam, vel instrumentum esse penes Titium, an qui sciuerit, teneatur reuelare, sub pœna excommunicationis latæ? De hoc dubio tractat Glossa, *in capit. Caius perpetuus, de fide instrumentorum, & Late Panormitanus, cap. De probationibus, ex quorum sententia notandum est, instrumenta esse triplicis generis: alia sunt communia, alia propria ipsius perentis. Alia propria eius, a quo petuntur. Communia possunt dici multifariam. Aut enim sunt communia, quantum ad proprietatem: ut quia duo, vel tres sunt coheredes, & instrumenta sunt hereditaria. *l. cetera. fin. Et. Si qua sunt ff. Familia hereditaria: siue eis parte donata, vel legata, vel communia pecunia empta, vel alio quocunque modo communia vtriusque, quantum ad proprietatem. Et hæc instrumenta possunt ex causa peti, ut edantur, velut in supradictis legibus statuitur, & in cap. Cuius perpetuus, de fide instrumentorum, & lib. 1. ff. De edendo. Aut dicuntur communia ex natura negotii; ut quia sunt gesta ab exercente aliquid officium, vel artem, qualis est tutor, curator, procurator, administrator, qui ex obligatione officii libros conficiunt, in quibus omnia sunt officii negotia scribunt: & istis mandatum est, ut edantur instrumenta, cum petuntur, *l. Quaedam ff. De edendo, & l. 1. c. De edendo. Similiter etiam, qui exercent aliquam artem, & ex consuetudine conficiunt libros in publico, tenentur edere eos, cum ex causa petuntur: secus est de his, qui in secreto, & in domibus suis libros priuatos conficiunt, in quibus scribunt ad suam instructionem, & memoriam: isti enim ex iure civili non tenentur libros edere. At vero ex iure canonico in *Clem. 1. §. Caserum, de usur.* tanquam quid speciale statuitur, ut usurarii, excentes usuram, teneantur libros suos edere. Quandoque communia instrumenta dicuntur, propter manum in eis contentam, licet charta non sit communis, nec ex se, nec ex natura negotii. Erant, aut sunt penes notarium, qui conficit, aut penes partem. Si penes notarium, ea notarius tenetur edere, solura sibi debita mercede: ad hoc enim tenetur ratione officii. *cap. Quoniam contra, de probationibus, & l. Si quis ex argentarius. §. Pertinere ff. De edendo.* Si sint penes partem aduersam, tunc aut sunt originalia, & obligatio est ea edendi; quia illa sunt communia ex hoc, quod sunt originalia: aut sunt transcripta, & exemplata propria pecunia partis, & illa dicuntur propria, quantum ad proprietatem chartæ. Item quando instrumenta sunt propria ipsius perentis, tunc debent ediri, quando ex causa petuntur; possunt enim tanquam propria vendicari, & potest agi ad exhibendum ea. *l. fin. c. ad exhibendum.****

Item, quando instrumenta sunt propria ipsius, a quo petuntur, tunc aut petuntur ex parte eius, qui reus est ab ipso actore ad exceptionem fundandam: & tunc communis est opinio, quod debeat ediri. *fin. c. De edendo.* Aut petuntur ex parte actoris a reo, & tunc aut reus est illis usurarius, & tunc tenetur edere, *lib. 1. §. Edenda. ff. De edendo, præsertim, quando ad illam partem, qua vititur, cap. Contingit, de fide instru-*

mentorum, & cap. Cum persona, de privileg. in sexto. Aut non est reus illis vitus, & tunc aut petit actor ad intentionem suam fundatam adiuvandam, tunc & obligatio est, ea edendi, V. g. Ego peto à te fundum Sempronianum, quem mihi vendidisti: fundavi intentionem meam, quod mihi vendidisti, nunc est tuis, quatenus ille fundus extendatur. Ideo cogitur reus edere sua instrumenta, cum ego non petam principaliter ad impugnandum, sed ad intentionem meam fundatam adiuvandam. Aut petit actor à teo ad replicationem suam fundandam, & tunc etiam cogitur reus instrumenta sua edere; quia sicut actor tenetur edere reo ad exceptionem probandam, sic & reus tenetur actori edere ad replicationem suam fundandam; quia replicatio est quaedam exceptio exceptionis. Aut petit actor ad intentionem suam probandam, & tunc regulariter, & ordinarie reus non tenetur edere sua instrumenta. Sibi enim imputet actor, si quidem in principio debuit præcauere, & diligentiam adhibere: excipitur tamen fideus, cui licet sit actor, tenetur reus edere sua propria instrumenta ad intentionem suam fundandam. *l. Ne quisquam ff. De edendo. Et hoc intelligitur in civilibus, non tamen in criminalibus.*

Idem etiam dicendum est in causa matrimoniali. Verbi gratia, ergo contraxit Titia, quæ dicitur habere auitum maritum, & in iudicio peto divorcium ab ea: iure possum petere, ut exhibeat instrumenta primi contractus, vel instrumenta dotalia, quæ scitur, vel probabiliter creditur habere. Idem etiam dici potest, teste eodem Panormitano, in doteibus, in alimentis, in legatis ad pias causas, in Ecclesiis, in hospitalibus, & aliis favorabilibus, saltem, ubi non adest copia probandi, nec adest notarius habens originale. Ex dictis sequitur resolutio supra propositi dubii.

Dubium octavum, Quid sit dicendum ex iure de numero testium necessariorum in quilibet causa: De hoc dubio Siluester, *verbo testis, quasi 5.* Ex breviter dicendum.

Primo regulariter vnus testis non sufficit ad plenam probationem, nisi in certis casibus.

Primo, in Papa, *Nobis, de testamentis*, & ex consuetudine curiæ statuti dicto Cardinalis in dictis, vel factis coram eo.

Secundo, in his, in quibus non fit alteri præiudicium, v. g. puta, an Ecclesia sit consecrata, an aliquis sit baptizatus, vel confirmatus, an petierit confessarium, *De consecr. dist. 4. cap. Parvuli.*

Tertio, ubi agitur ad peccatum impediendum, vnde vnus testis impedit matrimonium contrahendum.

Quarto, in foro conscientie, v. g. puta, cum quis dicit se confessum esse, nisi probabilis coniectura sit de contrario.

Quinto, ex consensu partium, cum etiam testimonio aduersarii dari possit. *l. fin. C. De fidei com.*

Sexto, quando testator mandauit dari dicto alicuius, quem informatum dicit ex sua intentione.

Septimo, cum queritur, an aliquis sit emendatus; statuer enim dicto Sacerdotis.

Octauo in correctione fraterna, quia priuata correctio per vnum testem probatur.

Secundo, in aliquibus causis requiruntur plures testes, quam duo: in testamentis ex iure civili requiruntur septem, licet in legatis ad pias causas sufficiant duo: in codicillis, requiruntur quinque. *C. De codicillis. l. fin. In donationibus causa mortis quinque, l. fin. C. De donationibus causa mortis.*

Item, quando debitor vult probare debitum solutum, quod factum erat in scriptis, *l. Testium, C. De donationibus causa mortis.*

Item, ad reprobandum instrumenta, requiruntur quinque, vel quatuor meliores. De rescriptis in instrumento *Gloss. in cap. Ioannes. De fide instrumentorum.*

Item, in pecunia deposita, requiruntur tres, *Authent. De fide instrumentorum. §. Si quis igitur, collat. 6.*

Tertio, in reliquis causis, ex iure communi regulariter, & ordinarie requiruntur, & sufficiunt duo testes.

Dubium nonum, An testes precium accipientes pro testimonio ferendo, teneatur restituere illud precium, tanquam lucrum turpiter acquisitum? Respondetur, resolutionem huius dubii colligi ex his quæ diximus in *1. 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Dubium decimum, Testes quomodo teneatur restituere ex eo, quod falsum testamentum prohibuit? Respondetur, si alium læsit, tenetur restituere, omne damnum, quod intulit: Si vero a nemine læsit, nihil tenetur restituere, nec tenetur iuramentum retractare, nisi quatenus alium læsit, aut quatenus eius dictum probabiliter creditur nociturum alteri, & consequenter, si totum damnum, quod intulit restituerit, ad nihil amplius tenetur, quamuis falsum dixerit, vt docet Nauarr. *1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Notandum est, testem falsum in iudicio aliquando deponere contra vitam innocentis, aliquando contra famam, aliquando contra honorem, vel contra bona temporalia illius. Si testis falsus deposuit contra vitam innocentis, ita vt innocens sit in periculo perdendi vitam, tunc tenetur testis retractare dictum suum, vt ait Sotus, *lib. 4. De Iustit. q. 6. art. 3. in argumento 4.* Et ratio est, quia tunc innocens est in periculo mortis ob iniustitiam, à teste factam contra illum, & cum in cæteris vita vitæ sic sit par, maius est ius penes innocentem falso accusatum, quam penes testem: ergo testes etiam cum periculo vitæ suæ tenentur retractare dictum, & sibi imputet, si periculum subire vitæ suæ.

Si dicas, Quid si testis falso deposuit, & sunt alii etiam testes, qui falso deposuerint; quod si retractet dictum suum, cæteri minime retractabunt, an etiam teneatur huiusmodi testis reuocare dictum suum? Ratio dubitandi est, quia retractando nihil proficit, cum cæteri non sint retractaturi & se exponit periculo mortis.

Ex alia vero parte videtur esse obligatio reuocandi dictum, quia singuli testes tenentur in integrum retractare se. Respondetur, huiusmodi testis falsus, nimirum Titius, si commode potest sese in tuto loco constituere, & ex eo loco reuocare dictum suum, obligatur, ad id; quia tunc non se exponit periculo mortis, & ex alia parte tenetur in solum ad retractandum.

Nec obstat, quod retractatio ipsius non sit profutura; cum cæteri falsi testes non reuocent; qui saltem innocens non occidetur ex testimonio ipsius, facta reuocatione, sed occidetur ob testimonium aliorum, & ita quilibet tenetur in solum retractare, ne occidatur innocens ex testimonio ipsius.

Si vero commode non se possit in tuto constituere, etiam tunc nihilominus obligatur ad retractandum, quantumuis cæteri non retractent, & quantumuis manifestum mortis periculum incurrat; quia potior est causa innocentis, quam falsi testis.

Si testis deposuit contra famam innocentis, ne teneatur ad restitutionem famæ cum periculo vitæ suæ, vt diximus in tractatu. De delictis. Citra periculum vero vitæ teneatur ad restitutionem famæ, & ad damna omnia, sequuta ex fama iniuste ablata.

Idem dicendum est, si testis deposuit falso contra honorem, vel contra bona temporalia innocentis.

Dubium vndecimum, An si iudex contra ius extorqueat à teste secretum erimen, possit ulterius procedere. De hoc dubio agit Sotus in tractatu. De ratione re-

Genali secretum, memb. 3. quæst. 1. Concl. 1. & asserit generaliter, quod testem que iudex contra ius extorquet secretum delictum, non posse licite eum ulterius procedere, & probat, quia cum extorserit crimen contra ius, si ulterius procedat, perseuerabit in irrogatione iniuriæ. Hæc Sorus.

Sed aliqui sunt casus, in quibus iudex licite potest ulterius procedere.

Primus est, si per leues aliquas minas extorqueat crimen a teste, vel reo, quia sibi impuret testis, vel reus, si licite tantum iudice minante prodiderit crimen.

Secundus casus est, quando per graua quidem tormenta iudex extorquet indicia sufficientia, vel alios testes a reo, vel teste. Nam licet Sorus in hoc casu sit dubius, videtur tamen; probabilius posse iudicem ulterius procedere; quia alioqui si non procedat, scandalum, & offensio populi sequeretur, cum iure dici possent impunita manere delicta ob negligentiam iudicis. Item licet iudex peccauerit in extorquendo indicia, vel testes; his tamen parafactis, non peccat ulterius procedendo, quia secundum ius procedit ulterius.

Tertius casus est, si contra reum detecta sunt indicia, vel testes, non quidem per iniuriam iudicis, sed per iniuriam alterius prodeus illa: quia tunc iudex habet sufficientia indicia, & testes, ex quibus procedat secundum ius, licet alius peccauerit in prodendo.

Quartus casus est, quando secundum allegata, & probata in iudicio, per testes falsos aliquis, qui reuera est innocens, probatur reus: nam iudex, ut persona publica debet procedere secundum notitiam publicam, quam habet ex allegatis, & probatis in iudicio, & non secundum notitiam priuam.

Dubium duodecimum, *Quæ sit pœna testis falsi?* Respondet Baldus, eam esse pœnam duntaxat rationis. *l. 1. ff. Ad legem Cornelianam de sicariis.* Testis autem falsus dicitur, qui iuratus, & examinatus, falsum deponit in iudicio. Nostro vero tempore desit esse in usu pœna rationis, & puniuntur falsi testes pœna arbitraria, immo sæpe impuniti manent cum graui detrimento aliorum. Si quæras quando testis dictum est obsecrum, vel dubium, in cuius fauorem illud interpretandum sit, & contra quem? De hoc dubio agit Glossa *in c. In presentia, de probationibus*, ubi ait, regulariter, & ordinarie esse interpretandum in fauorem rei id colligit Glossa *ex cap. ex literis, de probationibus*, & melius *ex cap. Inter dilectos, de fide instrumentorum*, & ratio id probat, quia is, qui accusat, vel deponit testimonium ad probandum, eo ipso tenetur clare loqui, alioqui sibi impuret. Dicitur vero regulariter, & ordinarie: quia sunt aliqui casus, in quibus, quando res est dubia, iudicatur contra reum. V.g. In testamento in officioso semper iudicatur in fauorem testamenti: item in causa matrimoniali, semper iudicatur in fauorem matrimonii: in causa libertatis, in fauorem hominis liberi: in causa possessionis, in fauorem possidentis; quia melior est conditio possidentis. In dotibus, in alimentis, in legatis piis, & in ceteris causis piis, semper iudicatur in fauorem pietatis. Hæc Glossa *in cap. Inter dilectos de fide instrumentorum.*

De peccatis, quæ committuntur ex parte
Aduocati.

CAPV XXIX.

TAM in iure civili, quam Canonico extat titulus de postulando, i. aduocando. Aduocatus dicitur is, ut colligitur ex Abbate *c. 1. De Postulando*, qui in iudicio apud eum, qui iurisdictioni præest, desiderium suum, vel amici exponit, vel alterius desiderio contradicit, *sic habetur l. 1. ff. de postulando* & *3. q. 7. c. infames*. Vnde qui priuatim domi suæ alterum consilio iuvat, non dicitur proprie aduocatus, nec is, qui prohibitus fuerit aduocare, censetur domi suæ priuatim consilium dare, etiam per allega-

tiones iuris in scripto datas, ut ex Abbate, & Bartolo tradit Siluester *verbo Aduocatus, nu. 1.* item aduocati dicitur, qui causis agendis quoque studio operantur, *l. præses. ff. de variis, & extraordinariis cognitionibus.*

Dubium, qualis debeat esse aduocatus, ut idoneus esse censetur? Respondet, falli Glossam *in l. 1. ff. De postulando* asserentem non esse necesse, ut sciat literas, quia nec est etiam necesse, ut iudex literas nouerit. Communiter tamen huiusmodi Glossa reuertitur. Aduocatus enim debet iuris, & legum peritiam habere; vnde nemo admittitur ad munus aduocandi, nisi quin quennio iuri studuerit, & examinatus fuerit. Et longe aliud est de iudice, qui potest esse iuris prorsus ignarus, eo quod satis est in iudice, ut assessorem habeat iuris peritum: aduocatus autem necesse est, ut per se ipsum, & non per alium suo munere fungatur.

Dubium secundum, *Quis sit iure prohibitus ab officio aduocati?* Respondetur esse prohibitus omnem paganum, item excommunicatum *primo quæstione prima, capite primo* & *cap. Excommunicatus De hæresis*. Item est prohibitus omnis regularis, nisi pro monasterio, vel religione sua ex mandato Prælati id faciat. Item prohibetur omnis clericus in sacris constitutus, vel etiam in minoribus, si beneficium Ecclesiasticum cum habeat, coram iudice seculari, cap. clerici *De postulando*: excepto nisi id faciat in causa propria, vel suæ Ecclesiæ, vel suorum cognatorum, qui in hoc casu intelliguntur vsque ad quartum gradum, vel miserabilem personarum in causa civili, non criminali, & quando alius non est, qui pro ipsi aduocet.

Estigitur notandum, Episcopum in nullo casu coram iudice seculari posse esse aduocatum: coram Ecclesiastico vero posse esse in quatuor casibus prædictis. Item sacerdos coram Ecclesiastico iudice potest aduocare etiam in civilibus causis secularium, coram iudice vero seculari non potest, nisi in quatuor causis prædictis. Diaconus vero, vel subdiaconus potest esse aduocatus coram iudice Ecclesiastico in quibuscunque causis civilibus secularium: coram iudice vero seculari non potest, nisi in quatuor casibus prædictis, aut nisi causa tractetur Ecclesiastica. Dicitur autem Ecclesiastica in hoc casu, vel ratione personæ, ut quando clericus sequendo forum rei, litigat coram iudice seculari: vel ratione delicti, vel quia est sacrilegium: vel ratione rei, vel quia res est Ecclesiæ. Siluest. *verbo Aduocatus, quæstione secunda, vers. 3. & 4.* Item prohibetur esse aduocatus iudex, vel assessor in ea causa, in qua est iudex. Item prohibetur omnis infamis, & qui est ob crimen damnatus.

Dubium tertium, *Quomodo aduocatus suum munus exercere tenetur?* De hoc Siluester *verbo Aduocatus, quæstione nona*, & Sorus *libro quinto De iustitia, quæstione octaua, articulo secundo*. Aduocatus in primis licite non potest uti falsis instrumentis, aut testibus, aut legibus, aut probationibus, aut allegationibus: nec potest querere dilaciones non necessarias cum detrimento alterius partis: potest tamen prudenter occultare ea, quæ possent iuuare aduersarium, vel impedire processum.

Si quæras, an peccat mortaliter, cum defendit causam iniustam? Respondetur peccare. Sic S. Thomas *2. 2. quæst. 71. art. 3.* Sorus *lib. 5. De iustitia quæst. 8. art. 3.* Siluester *verbo Aduocatus, quæst. 10. Nauat. cap. 2. nu. 28.* Item obligatur ad restituenda damna parti, contra quam causam, defendit, & etiam damna clientis, cuius causam defendit, si eum de causa iniustitia non admonuit.

Si secundo roges, *Quid quando defendit causam, quæ licet certo, non videat esse iniustam, non tamen esse minus iustam, quam sit causa partis aduersariæ?* Respondet Sorus loco citato, eum distinctione, si defendit causam minus iustam contra reum, & causa sit, vel mortis, vel sanguinis, vel famæ, vel honoris, vel honorum, in quorum possessione aduersarius est, ingens esse scelus, quia contendit aduersarium minus iuste vita priuare, honore, vel